

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi direktiivien 2006/43/EY, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 ja (EU) 2024/1760 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tietyistä yritysten kestävyysraportointia ja huolellisuusvelvoitetta koskevista vaatimuksista (COM(2025) 81 final) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2023/956 muuttamisesta rajalle perustetun hiilidioksidipäästöjen säätömekanismin yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta (COM(2025) 87 final)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi direktiivien 2006/43/EY, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 ja (EU) 2024/1760 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tietyistä yritysten kestävyysraportointia ja huolellisuusvelvoitetta koskevista vaatimuksista (COM(2025) 81 final) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2023/956 muuttamisesta rajalle perustetun hiilidioksidipäästöjen säätömekanismin yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta (COM(2025) 87 final) (U 13/2025 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Sami Teräväinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Katja Tuokko, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Eeva Alho, ympäristöministeriö
- johtava asiantuntija Ville Kajala, Keskuskauppakamari
- ilmastoasiantuntija Nelli Immonen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Finanssiala ry
- Metsäteollisuus ry
- Suomalaiset kehitysjärjestöt - Finnish Development NGOs Fingo ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Teknologiateollisuus ry

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp

VALTIONEUVESTON KIRJELMÄ

Ehdotus

EU-valtionpäämiesten Budapestin julistuksessa (11/2024) pyydettiin komissiota tuomaan esityksiä sääntelyn keventämisestä. Tähän vastauksena komissio tähtää vuoden 2025 työohjelmassaan siihen, että ennen sen toimikauden loppua vuonna 2029 hallinnollista raskautta saadaan vähennettyä yleisesti 25 prosenttia ja pienten ja keskisuurten yritysten osalta 35 prosenttia. Ehdotus on ensimmäinen osa sääntelyn keventämiseen tähtävien lainsäädäntöehdotusten sarjaa. Komissio antoi yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi 26.2.2025 ns. Omnibus I -ehdotukset: - Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi direktiivien 2006/43/EY, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 ja (EU) 2024/1760 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tietyistä yritysten kestävyysraportointia ja huolellisuusvelvoitetta koskevista vaatimuksista (COM(2025) 81 final). - Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus asetuksen (EU) 2023/956 muuttamisesta rajalle perustetun hiilidioksidipäästöjen säätömekanismin yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta (COM(2025) 87 final).

Valtioneuvoston kanta

Yleistä

Valtioneuvosto tukee yritysvastuun, kestävyysraportoinnin ja hiilirajamekanismin EU-tasoisien sääntelyn tavoitteita. Valtioneuvosto kannattaa Omnibus I -ehdotukseen sisältyviä kestävyysraportointidirektiivin, yritysvastuudirektiivin ja hiilirajamekanismiasetuksen muutoksia.

Valtioneuvosto tukee komission tavoitteita sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Valtioneuvoston tavoitteena on parempi ja vähäisempi EU-sääntely. Valtioneuvosto korostaa, että komission ehdotusten valmistelussa tulisi huomioida paremman sääntelyn periaatteet ja pitää valitettavana, että ehdotuksesta muun muassa puuttuu vaikutusten arviointi.

Valtioneuvosto katsoo, että muutosehdotukset vähentävät olennaisesti yritysten hallinnollista taakkaa. Erityisesti kestävyysraportointidirektiiviä koskevat muutokset ja sen soveltamisrajaus ovat hyvin merkittäviä sääntelytaakan keventämisen kannalta. Valtioneuvosto pitää tärkeänä myös pyrkimyksiä rajata erityisesti pk-yritysten hallinnollista taakkaa osana yritysten arvoketjuja. Samalla on kuitenkin varmistettava, että lainsäädännön soveltamisalaan kuuluvien yritysten hallinnollinen taakka ei kasva merkittävästi ja ne voivat täyttää velvoitteensa tarkoituksenmukaisella tavalla.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että neuvotteluprosessi etenee siten, että muutosehdotukset turvaavat jatkossakin sääntelyn ennakoitavuuden, oikeusvarmuuden ja yritysten tasavertaiset kilpailuedellytykset, estävät sääntelyn hajaantumista ja varmistavat eri vastuullisuussääntelyinstrumenttien keskinäisen koherenttiuden sekä kestävään liiketoimintaan siirtymisen ohjaavuuden.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp

Kestävyyseraportointia koskevat ehdotukset

Valtioneuvosto lähtökohtaisesti kannattaa

i) komission ehdotusta kestävyysraportointidirektiivin soveltamisalan supistamisesta siten, että velvoitteen piiriin kului nykyistä suppeampi yritysjoukko, mutta supistamisen laajuudesta päättäessä pitäisi ottaa huomioon rahoitusmarkkinatoimijoiden informaatiotarpeet, jotta voidaan ohjata pääomavirtoja kestävä kehityksen mukaisiin kohteisiin unionissa;

ii) komission ehdotusta kestävyysraportointistandardien yksinkertaistamisesta ja selventämisestä siten, että kestävyysvaikutusten tunnistamisen kannalta olennainen sisältö säilyy, samoin kuin sitä, että toimialakohtaisten standardien laatimisesta luovutaan. Valtioneuvosto painottaa komission ohjeistusten merkitystä sääntelyn yhdenmukaisen soveltamisen kannalta ja soveltamisalan ulkopuolelle jäävien yritysten vapaaehtoiseen raportointiin kannustamisessa.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota, ettei kestävyysraportointia koskevassa muutosehdotuksessa ole huomioitu finanssialaa sekä ehdotettujen muutosten yhteyttä rahoitusmarkkinalainsäädännön velvoitteisiin ja siten finanssialan tietotarpeita kattavasti. Ehdotetuilla muutoksilla ei tulisi merkittävästi vaikeuttaa finanssialan mahdollisuutta täyttää sujuvasti sitä sitovia EU-lainsäädännöstä tulevia velvoitteita.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti ehdotukseen, että yritykset voisivat raportoida osittain taksonomian mukaisesta toiminnastaan. Valtioneuvosto kuitenkin pitää tärkeänä, että taksonomian perusperiaatteena olevat merkittävän edistämisen ja ei merkittävää haittaa -kriteerit säilyisivät pääasiallisena mekanismina taksonomian mukaisuuden osoittamisessa.

Yritysvastuudirektiiviä koskevat ehdotukset

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti yritys vastuudirektiivin yksinkertaistamiseen hallinnollisen taakan vähentämiseksi, kuitenkin direktiivin ensisijaiset tavoitteet huomioiden.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että uusi neuvoteltava sääntely muodostaisi yhdessä jo hyväksytyjen huolellisuusvelvoitteita koskevien säännösten kanssa mahdollisimman johdonmukaisen kokonaisuuden.

Valtioneuvoston näkemys EU-tasoiseen kestävyys- ja vastuullisuussäätelyyn on myönteinen, sillä yhdenmukainen unionin tasoinen vastuullisuussäätely edistää yritysten tasavertaista kilpailua ja Suomen kaltaisen pienen maan yritysten asemaa. Jotta jatkossakin varmistetaan sisämarkkinoilla toimivien yritysten kannalta oikeusvarma toimintaympäristö ja tasavertaiset kilpailuolosuhteet, valtioneuvosto puoltaa yritys vastuudirektiivin yhdenmukaistamisen tason laajentamista. Valtioneuvosto pitää tärkeänä ilmastonmuutoksen torjunnan toimien määrätietoista toteutusta yrityksissä, ja korostaa niiden merkitystä kilpailukyvyille.

Valtioneuvoston näkemys on, että yritys vastuusäätelyn tavoitteet voitaisiin saavuttaa tehokkaimmin velvoitteilla, jotka ovat yritykselle selkeitä ja realistisia toteuttaa. Yrityksillä tulisi olla todelliset mahdollisuudet noudattaa velvoitteita myös sellaisten yritysten arvoketjuun kuuluvien

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp

toimintojen osalta, jotka eivät ole yrityksen määräysvallassa. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotetut sääntelyä keventävät muutokset tukevat pääosin näitä tavoitteita. Vaikutusten tunnistamista koskevat muutokset muokkaavat yritysvastuudirektiiviä yritysten kannalta realistisempaan ja toteuttamiskelpoisempaan suuntaan, minkä vuoksi ehdotuksia voidaan kannattaa. Samalla valtioneuvosto kiinnittää huomioita siihen, että haitallisten vaikutusten arvioinnin rajaaminen lähtökohtaisesti suoriin liikekumppaneiden rajaa huomattavasti yritysten huolellisuusvelvoitetta erityisesti kolmansissa maissa. Valtioneuvosto myös huomioi, että komission ehdotukset on valmisteltu nopealla aikataululla ja arvioi, että pitkäjänteisemmällä valmistelulla olisi voitu päästä yritysvastuusääntelyn toimivuuden kannalta vielä tarkoituksenmukaisempaan lopputulokseen. Neuvotteluissa olisikin tarpeen vähentää sääntelyyn sisältyvää tulkinnanvaraa siitä, milloin vaikutusten tunnistamista koskeva velvoite ulottuu toimintaketjun 1. portaan ulkopuolelle, huomioiden riskiperusteisuus. Olisi tärkeää välttää muutoksia, jotka välillisesti johtaisivat raskaampiin ja monimutkaisempiin sääntöihin direktiivin piiriin kuuluville yrityksille ja niiden liikekumppaneille, etenkin pk-yrityksille.

Valtioneuvoston mielestä toimenpiteiden arviointifrekvenssin pidentäminen yhdestä viiteen vuoteen pienentää yrityksen taakkaa tilanteissa, joissa muutoksia ei ole tapahtunut. Muutos ei kuitenkaan poista sitä, että arviointi on tehtävä uudestaan aina merkittävän muutoksen jälkeen ja aina jos on aiheellista uskoa, että käytetyt keinot eivät ole riittäviä tai ilmaantuu uusia riskejä. Valtioneuvosto arvioi, että nämä tilanteet ovat olennaisimpia sääntelyn vaikuttavuuden kannalta. Valtioneuvosto pitää muutosta asiallisena huomioiden sääntelyn hallinnollisen taakan keventämisen tavoitteen. Neuvotteluissa olisi kuitenkin tarpeen selvittää vielä tulkintaa, milloin toimenpiteiden arviointeja tulee tehdä viiden vuoden arviointisyklin ulkopuolella.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että yritysvastuudirektiivi rakentuu edelleen OECD:n toimintaohjeissa monikansallisille yrityksille omaksutun kuusiportaisen huolellisuusprosessin varaan. Valtioneuvoston mielestä tämä elementti olisi olennaista säilyttää sääntelyssä jatkossakin, sillä näin sääntely voidaan rakentaa yleisesti yrityksissä tunnettujen kansainvälisesti käytössä olevien vastuullisen liiketoiminnan periaatteiden varaan. Valtioneuvosto pitää kuitenkin välttämättömänä, että vapaaehtoisista ohjeista sääntelyä johdettaessa huolehditaan siitä, että sääntely täyttää lainsäädännölle asetettavat vaatimukset ja se on yrityksille toteuttamiskelpoista. Ehdotus tukee yleisellä tasolla näitä tavoitteita.

Valtioneuvosto puoltaa seuraamusten asettamista koskevien yhdenmukaisten suuntaviivojen laatimista. Valtioneuvosto näkee, että voimassa oleva säännös enimmäisseuraamuksen vähimmäismäärästä ei käytännössä ohjaisi sanktioiden käyttöä tavanomaisissa valvontatilanteissa, joissa seuraamusmaksun enimmäismäärä ei tulisi kuitenkaan sovellettavaksi. Voimassa oleva säännös voi valtioneuvoston mielestä johtaa hyvinkin erilaiseen soveltamiseen eri jäsenmaissa.

Valtioneuvosto katsoo, että siviilioikeudellista vastuuta koskevien säännösten osalta Suomi on saavuttanut yritysvastuudirektiiviä koskevat keskeiset neuvottelutavoitteensa ja kokonaisarvioinnin perusteella hyväksynyt direktiivin. Valtioneuvosto katsoo, että yritysten siviilioikeudellista vastuuta tulisi tarkastella osana neuvottelukokonaisuutta ja ehdotetulla sääntelyllä tulisi turvata vahingonkorvausasian asianosaisille riittävät oikeussuojakeinot.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp

Valtioneuvosto painottaa komission ohjeistusten merkitystä sääntelyn yhdenmukaisen soveltamisen kannalta ja kannattaa niiden laatimisen aikaistamista.

Hiilirajamekanismia koskevat ehdotukset

Hiilirajamekanismi yleisesti

Valtioneuvosto pitää hiilirajamekanismin yksinkertaistamisen esitystä tarpeellisena ja kannattaa yleisesti hallinnollista taakkaa vähentävien toimeenpanoratkaisujen löytämistä. Valtioneuvosto katsoo, että hiilirajamekanismin tehokas ja tarkoituksenmukainen toimeenpano on ratkaisevaa siinä, miten mekanismi täyttää sille asetut tavoitteet.

Valtioneuvosto pitää perusteltuna nykyisen CBAM-asetuksen mukaista vaiheittaista käyttöönoton aikataulua, sillä ennakoitavuus turvaa investointi- ja sääntely-ympäristön vakautta, jota vähäpäästöiset investoinnit tarvitsevat toteutuakseen. Valtioneuvosto pitää perusteltuna, että hiilirajamekanismin yksinkertaistamisen ja tehostamisen esityksellä komissio avaa asetuksen vain rajatuilta osin. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että laajemmat mekanismin muutokset tarvitsevat tuekseen huolellista vaikutustenarviointia. Valtioneuvosto katsoo, että erityisesti mahdolliset laajennukset monimutkaisempiin tuotteisiin tai uusiin tuotantopanoksiin edellyttävät kattavia arvioita, sillä vaikutukset tuotannon arvoketjussa voivat olla hyvin moninaisia. Valtioneuvosto huomioi, että ennakkovaikuttaminen tulevaan laajempaan hiilirajamekanismin uudistukseen on tärkeää.

Yksinkertaistamisen ja tehostamisen esitys

Valtioneuvosto pitää perusteltuna hiilirajamekanismin kynnysarvon muuttamista siten että mekanismi kohdistuisi jatkossa niihin maahantuojiin, joiden tuonnin päästösältö on merkityksellinen hiilirajamekanismin tavoitteiden ja tehokkaan toimeenpanon toteutumisen kannalta. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että ehdotettu CBAM-tuonnin kynnysarvon muutos vähentää merkittävästi pieniin ja keskisuuriin maahantuojiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa vähentämättä juurikaan mekanismin päästökattavuutta tai kerryttämiä tuloja. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että komissio voi tarkastella kynnysarvoa säännöllisesti mekanismin kiertämisen ehkäisemiseksi ja sen varmistamiseksi, että mekanismin päästökattavuus säilyy korkeana. Valtioneuvosto korostaa, että erityisesti kynnysarvon täyttymisen valvonnassa tulee kiinnittää huomiota selkeään ja tehokkaaseen tehtävienjakoon komission ja jäsenmaiden toimivaltaisten viranomaisten välillä. Valtioneuvosto voi tarkastella myös muita muutoksia kynnysarvon määrittämiseen perusteisiin sillä edellytyksellä, että ne tehostavat hiilirajamekanismin hallintoa siten että mekanismin päästökattavuus säilyy.

Valtioneuvosto katsoo, että valtuutetun CBAM-ilmoittajan aseman myöntämistä koskevan konsultaatiomenettelyn tulisi olla vapaaehtoinen. Valtioneuvosto katsoo, että uusiin yrityksiin kohdistuva vakuuden antamisen velvoite on joustamaton ja toimivaltaisella viranomaisella tulisi olla laajempi mahdollisuus harkita miltä hakijoita se vaatii vakuutta.

Valtioneuvosto kannattaa mahdollisuutta käyttää laskennallisia oletusarvoja EU:n ulkopuolella maksetulle hiilen hinnalle. Valtioneuvosto pitää hyvänä päästöarvojen laskentaan ja todentami-

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp

seen liittyviä muutosehdotuksia sekä CBAM-todistusten myyntiin ja takaisinostoon liittyviä ehdotettuja muutoksia.

Valtioneuvosto voi hyväksyä komission ehdotuksen mukaisen rajatun mekanismin toimeenpanoa selkiyttävän muutoksen soveltamisalaan.

Valtioneuvosto korostaa komission keskeistä roolia mekanismin yhdenmukaisen toimeenpanon varmistamisessa EU-alueella. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että tulevissa hiilirajamekanismiasetuksen täytäntöönpanosäädösten ja delegoitujen säädösten suunnittelussa sekä mekanismin toimeenpanossa komissio tekee tiivistä yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Direktiivi- ja asetusehdotusten tavoitteena on tehdä kestävyysraportoinnista helpommin lähestyttävää ja tehokkaampaa, yksinkertaistaa yritys vastuudirektiivin huolellisuusvelvoitteita vastuullisten liiketoimintakäytäntöjen tueksi sekä yksinkertaistaa ja tehostaa hiilirajamekanismia. Valiokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan tukee yritysvastuun, kestävyysraportoinnin ja hiilirajamekanismin EU-tasoisien sääntelyn tavoitteita ja kannattaa Omnibus I -ehdotukseen sisältyviä kestävyysraportointidirektiivin, yritys vastuudirektiivin ja hiilirajamekanismiasetuksen muutoksia kiinnittäen huomiota seuraaviin näkökohtiin.

Sääntelyn yksinkertaistaminen on perusteltua ja kannatettavaa hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Sääntelyn yksinkertaistamisen ohella tavoitteena on varmistaa sen johdonmukaisuus, oikeusvarmuus ja ennakoitavuus, mikä vahvistaa sisämarkkinoiden toimivuutta, tukee kestävästä liiketoiminnan kehittymistä ja turvaa Suomen teknologiasektorin kilpailuasemaa kansainvälisesti. Valiokunta korostaa, että vastuullisuus- ja ilmastotavoitteet ovat samanaikaisesti tärkeitä tavoitteita. Tavoitteena on keventää hallinnollista taakkaa tinkimättä vastuullisuustavoitteiden toteuttamisesta. Yritysten oma vastuullisuustyö ja omaehtoinen kehittäminen ovat sääntelyn rinnalla merkityksellisiä, eikä niiden merkitystä tule aliarvioida. Onkin kiinnitettävä huomiota siihen, että sääntelykokonaisuus tukee yritysten kestävyystyön jatkamista, mutta ei aseta niille kohtuutonta hallinnollista taakkaa.

Komission muutosehdotuksista ei ole kaikilta osin tehty kunnollisia vaikutusarviointeja, joten sääntelyn alkuperäisten tavoitteiden saavuttamisesta ei ole perusteltua tietoa. Alkuperäistä hiilirajamekanismisääntelyä voidaan pitää esimerkkinä epäonnistuneesta vaikutusten arvioinnista hallinnollisen taakan osalta, kun soveltamisalasta voidaan poistaa 90 prosenttia yrityksistä ilman, että vaikutukset päästövähennyksiin heikkenevät. Valiokunta katsoo, että lainsäädäntöehdotusten vaikutusarviointien laatuun on kiinnitettävä enemmän huomiota.

Kestävyysraportointia koskevat ehdotukset

Komissio ehdottaa kestävyysraportointivelvollisten yritysten rajaamista siten, että raportointivelvollisuus koskee vain sellaisia yrityksiä ja konserneja, joiden palveluksessa on kahtena viimeksi

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp

päättäneenä tilikautena ollut yli 1 000 työntekijää ja joiden liikevaihto suurempi kuin 50 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma suurempi kuin 25 miljoonaa euroa. Pörssilistatut pk-yritykset eivät enää kuuluisi kestävyysraportointivelvollisiin. Pk-yrityksiltä ei saa ehdotuksen mukaan enää edellyttää muita kuin sellaisia tietoja, joista säädetään erikseen niitä koskevassa vapaaehtoisessa raportointistandardissa, joten tiedonantovelvoite on huomattavasti varsinaisia eurooppalaisia kestävyysraportointistandardeja (ESRS) suppeampi. Valiokunta toteaa, että ehdotuksen mukaan raportointivelvollisten joukko supistuu siten EU-tasolla viidesosaan suhteessa voimassa olevaan sääntelyyn. Myös Suomessa ehdotus vaikuttaisi merkittävästi, sillä sen arvioidaan koskevan 1 300 yrityksen sijaan 130:tä yritystä.

Valtioneuvosto kannattaa ehdotusta lähtökohtaisesti, mutta toteaa, että soveltamisalan rajaamisesta päätettäessä pitäisi ottaa huomioon rahoitusmarkkinatoimijoiden informaatiotarpeet, jotta on mahdollista ohjata pääomavirtoja kestävä kehityksen mukaisiin kohteisiin. Velvollisuuden rajaaminen kaikkein suurimpiin yrityksiin saattaa heikentää taksonomian roolia rahoitusalan työkaluna pääomavirtojen ohjaamisessa EU:n ilmasto- ja ympäristötavoitteiden mukaiseen taloudelliseen toimintaan. Kestävyystiedot on raportoitava ESRS-standardien mukaisesti. Komissio hyväksyy delegoiduilla säädöksillään standardit, ja tarkoituksena on yksinkertaistaa ja selventää nykyistä standardistoa hallinnollisen taakan keventämiseksi, mutta ehdotuksen tarkemmasta sisällöstä ei kuitenkaan ole tietoa. Valtioneuvosto korostaa sen varmistamista, että kestävyysvaikutusten tunnistamisen kannalta standardien olennainen sisältö säilyy ja että toimialakohtaisten standardien laatimisesta luovutaan. Valtioneuvosto painottaa komission ohjeistusten merkitystä sääntelyn yhdenmukaisen soveltamisen kannalta ja soveltamisalan ulkopuolelle jäävien yritysten vapaaehtoiseen raportointiin kannustamisessa.

Valiokunta yhtyy näihin arvioihin korostaen, että kyky todentaa luotettavasti yrityksen toiminnan ja sen tuotteiden ilmasto- ja luontovaikutukset on joka tapauksessa muodostumassa merkittäväksi kilpailutekijäksi. Raportointi ohjaa parhaimmillaan myös itse toiminnan kehittämistä. Komissio ei kuitenkaan ole ehdotuksen perusteluissa tuonut esiin, miten pääomavirtojen kohdentuminen kestävyyttä edistäen voidaan turvata, jos finanssimarkkinatoimijat eivät saa omien velvoitteidensa täyttämisen edellyttämiä tietoja ja julkisesti saatavilla oleva tieto yritysten kestävyydestä heikkenee. Finanssiala on kiinnittänyt huomiota tarpeeseen harmonisoida finanssialan vaatimuksia reaalityöelämän yritysten vaatimusten kanssa katsoen, että ilman riittävää harmonisointia yritysten kestävyysraportointikehys siirtyy ainoastaan täyttämään finanssialan riskienhallintatoiminnan tarpeita sen sijaan, että se tarjoaisi markkinoille aidosti vertailukelpoisia kestävyystietoja.

Valiokunta korostaa, että hallinnollista taakkaa voi keventää myös soveltamisalan muutokselle vaihtoehtoisilla tavoilla esimerkiksi selkeyttämällä raportointivaatimuksia, yhdenmukaistamalla määritelmiä tai suhteuttamalla vaatimuksia yrityksen koon perusteella, mutta komissio ei ole esittänyt tällaisia.

Yritysvastuudirektiiviä koskevat ehdotukset

Ehdotuksen mukaan yrityksen haitallisten vaikutusten tunnistamiseen liittyvä perusteellinen arviointi on tehtävä vain yrityksen omista toiminnoista ja tytäryritysten toiminnoista, eli verrattuna voimassa olevaan sääntelyyn ehdotus rajaa haitallisia vaikutuksia koskevan perusteellisen arvion lähtökohtaisesti vain yrityksen suoriin liikekumppaneihin. Perusteellinen arviointi on kuitenkin

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp

tehtävä, jos yrityksellä on uskottavia tietoja, jotka viittaavat siihen, että epäsuoran liikekumppanin toiminnassa on ilmennyt tai voi ilmetä haitallisia vaikutuksia.

Huolellisuusvelvoitteen keskittämisen suoriin liikekumppaneihin arvioidaan vähentävän hallinnollista rasitetta ja vaikutuksia liikekumppaneihin, erityisesti pk-yrityksiin ja keskikokoisiin yrityksiin sekä EU:ssa että sen ulkopuolella. Muutoksen mahdollisia negatiivisia vaikutuksia lieventää se seikka, että yrityksellä tulee jatkossakin olla prosessit vaikutusten arvioimiseksi ja velvollisuus perustelluissa tapauksissa ulottaa tarkastelu laajemmin toimintaketjuunsa. Komissio arvioi, että monet yritykset toteuttaisivat edelleen asianmukaista huolellisuutta laajemmin vapaaehtoisesti noudattamalla YK:n ja OECD:n vapaaehtoisia ohjeita. Vaikka muutoksella vähennetään yritysten hallinnollista taakkaa, niillä säilyy jatkossakin velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia arvoketjuissaan, kun niillä on siihen kohdistuvaa tietoa. Valiokunta toteaa, että YK:n ja OECD:n yritysvastuustandardeihin kuuluu riskiperustainen lähestymistapa, jossa yritykset tarkastelevat toimitusketjun ihmisoikeus- ja ympäristöriskejä ennakoivasti, kohdistavat toimet sinne missä niitä eniten tarvitaan ja tukevat ketjussa heikoimmassa asemassa olevia. Myös yritysvastuudirektiivin tarkoituksena on ollut puuttua ympäristö- ja ihmisoikeusriskeihin ennakolta, mitä toisaalta on pidetty yrityksille myös vaikeasti toteutettavana velvoitteena. Valtioneuvosto katsoo, että vaikutusten tunnistamista koskevat muutokset muokkaavat yritysvastuudirektiiviä yritysten kannalta realistisempaan ja toteuttamiskelpoisempaan suuntaan, minkä vuoksi ehdotuksia voidaan kannattaa. Yrityksillä tulisi olla todelliset mahdollisuudet noudattaa velvoitteita myös sellaisten yritysten arvoketjuun kuuluvien toimintojen osalta, jotka eivät ole yrityksen määräysvallassa.

Valiokunta viittaa asiassa aikaisemmin antamassaan lausunnossa (YmVL 24/2022 vp — U 35/2022 vp) toteamaansa, että suomalaisten suurten yritysten valmiudet huolellisuusvelvoitteiden toteuttamiseen on arvioitu hyväksi, mutta on selvää, että pk-yritysten toimintamahdollisuudet ovat käytännössä huomattavasti rajatummalla vähäisempien resurssien vuoksi. Sääntelyn tavoitteet voidaan saavuttaa tehokkaimmin velvoitteilla, jotka ovat yritykselle selkeitä ja tarkkarajaisia ja siten myös ennakoitavia. Huomioon tulee ottaa myös arvio sääntelyn mahdollisista kielteisistä vaikutuksista, kun se aiheuttaessaan kustannuksia kolmansien maiden yrityksille sääntelyn vaatimukseen sopeutumisesta sisältää myös riskin tuotannon siirtämisestä valvomattomille tuotemarkkinoille. Sääntelyn tulisi johtaa siihen, että alihankintaketjussa olevat puutteet korjataan ja toiminta muuttuu kestävämmäksi sen sijaan, että vastuullinen yritys vain vaihtaa toimittajaa.

Komissio ehdottaa myös sidosryhmän määritelmän rajoittamista työntekijöihin, heidän edustajiinsa sekä henkilöihin ja yhteisöihin, joiden oikeuksiin tai etuihin yrityksen, sen tytäryhtiöiden ja sen liikekumppanien tuotteet, palvelut ja toiminta vaikuttavat tai voivat vaikuttaa suoraan. Lisäksi yritysten on otettava yhteyttä olennaisiin sidosryhmiin ainoastaan asianmukaisen huolellisuuden prosessin kussakin tietyssä vaiheessa. Muutosten tavoitteena on keventää yrityksiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa, mutta toisaalta tunnistetaan, että yritykset voivat menettää jonkin verran sidosryhmien osallistumisesta saatavaa arvoa. Valiokunta korostaa, että ehdotetut muutokset eivät estä jatkossakaan esimerkiksi sellaisten kansalaisjärjestöjen kuulemista, joilla voi olla arvokasta tietoa haitallisista ympäristövaikutuksista.

Toimenpiteiden arviointiväliä ehdotetaan pidennettäväksi yhdestä viiteen vuoteen, mikä keventää yrityksen taakkaa tilanteissa, joissa muutoksia ei ole tapahtunut. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että arviointi on kuitenkin tehtävä uudestaan aina merkittävän muutoksen jälkeen ja aina jos on

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp

aiheellista uskoa, että käytetyt keinot eivät ole riittäviä, tai ilmaantuu uusia riskejä. Sääntelyn selventämiseksi olisi tarpeen selvittää vielä tulkintaa, milloin toimenpiteiden arviointeja tulee tehdä viiden vuoden arviointisyklin ulkopuolella.

Valiokunta katsoo myös valtioneuvoston tavoin, että yritys vastuudirektiivin tulee rakentua edelleen OECD:n toimintaohjeissa monikansallisille yrityksille omaksutun kuusiportaisen huolellisuusprosessin varaan, jotta sääntely sopii yhteen yleisesti yrityksissä tunnettujen kansainvälisesti käytössä olevien vastuullisen liiketoiminnan periaatteiden kanssa.

Ehdotusten arvioidaan keventävän yritysten hallinnollista taakkaa, kun prosesseja yksinkertaistetaan eikä toimenpiteitä edellytetä arvoketjussa yhtä kattavasti. Toisaalta sääntely edellyttää kuitenkin huolellisuutta koskevien perusprosessien olemassaoloa ja edellytysten niin vaatiessa koko toimintaketjun laajuista seuranta ja omien toimenpiteiden tehokkuuden jatkuvaa arviointia.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota komission ehdotusten valmistelun nopeaan aikatauluun ja arvioi, että pitkäjänteisemmällä valmistelulla olisi voitu päästä yritys vastuusääntelyn toimivuuden kannalta vielä tarkoituksenmukaisempaan lopputulokseen. Valiokunta arvioi tilannetta samoin ja korostaa, että jatkokäsittelyssä tulee pyrkiä vähentämään ehdotetun sääntelyn tulkinnanvaraisia kohtia esimerkiksi sääntelyn ulottuvuuden suhteen. Myös komission ohjeistuksella on olennainen merkitys sääntelyn yhdenmukaisen soveltamisen kannalta, ja sen laatimista tulisi kiirehtiä.

Valiokunta kantaa huolta siitä, että jo vastuullisesti toimivien suomalaisten yritysten mahdollisuus saada kilpailuetua saattaa heiketä ehdotuksen johdosta, kun ne ovat jo linjanneet toimintatapojaan vapaaehtoisen kansainvälisen kehyksen ja voimassa olevan direktiivin mukaiseksi ja ehdotus helpottaa hitaammin toimineiden yritysten asemaa. Yleisemminkin tulisi välttää sääntelyn nopeaa muuttamista, jolloin yritysten on vaikea ennakoida tulevia vaatimuksia. Jos muutokset nyt kuitenkin toteutetaan nopealla aikataululla, on tärkeää seurata niiden vaikutuksia huolellisesti ja arvioida niiden käytännön toteutettavuutta, tarvetta ohjeistaa ja yhdenmukaistaa tulkintoja ja varmistua siitä, että sääntely tukee osaltaan käytännössä kestävä kasvun edellytyksiä.

Hiilirajamekanismia koskevat ehdotukset

Hiilirajamekanismilla tietyille EU:n ulkopuolelta tuleville tuotteille asetetaan samansuuruinen maksu kuin joka kohdistuu EU:ssa valmistettuihin vastaaviin tuotteisiin EU:n päästökaupan toimeenpanon seurauksena. Mekanismin keskeisenä tehtävänä on ehkäistä hiilivuotoa ja siten päästöjen siirtymistä EU:n ulkopuolelle. Komission ehdottamien muutosten tavoitteena on asetuksen toimeenpanon yksinkertaistaminen ja tehostaminen.

Komissio ehdottaa, että nykyisen lähetyseräkohtaisen 150 euron suuruisen kynnyksen raudan ja teräksen, alumiinin, sementin sekä lannoitteiden osalta sijaan otetaan käyttöön uusi kumulatiivinen tuonnin massaan perustuva kynnyksenarvo, 50 tonnia maahantuojaa kohti vuodessa. Tällä muutoksella hiilirajamekanismin velvoitteet poistuisivat EU-tasolla noin 182 000 maahantuojalta (90 prosenttia maahantuojista), joista suurin osa on pk-yrityksiä, mutta hiilirajamekanismin soveltamisalaan kuuluvista päästöistä katettaisiin edelleen yli 99 prosenttia. Suomessa Tullin arviomukaan CBAM-velvoitteet poistuvat 92 prosentilta nykyisistä CBAM-velvollisista, mutta 99

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp

prosenttia CBAM-tuonnin päästösäällöstä pysyisi mekanismin piirissä. Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että ehdotettu CBAM-tuonnin kynnyksarvon muutos on kannatettava, kun se vähentää merkittävästi pieniin ja keskisuuriin maahantuojiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa vähentämättä juurikaan mekanismin päästökattavuutta tai kerryttämiä tuloja.

Uuden kynnyksarvon myötä sellaisen maahantuojan, joka tuo CBAM-tuotteita maahan vain satunnaisesti, tulee seurata, ylittääkö sen CBAM-tuonti uuden vuosittaisen kynnyksarvon, jolloin mekanismista seuraava hallinnollinen taakka ei täysin poistu, vaikka maahantuojan tuonti lopulta jäisikin kynnyksen alle. Valtioneuvosto korostaa, että erityisesti kynnyksarvon täyttymisen valvonnassa tulee kiinnittää huomiota selkeään ja tehokkaaseen tehtäväjakoon komission ja jäsenmaiden toimivaltaisten viranomaisten välillä. Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä komission olennaista roolia valvonnassa jäsenmaiden rinnalla ja sitä, että komissio voi tarkastella kynnyksarvoa säännöllisesti mekanismin kiertämisen ehkäisemiseksi ja sen varmistamiseksi, että mekanismin päästökattavuus säilyy korkeana.

Vaikutusarviointien haasteellisuuden johdosta on hyvin perusteltua, että komissio ehdottaa mekanismiin muutoksia vain rajatuilta osin. Erityisesti mahdolliset laajennukset monimutkaisempiin tuotteisiin tai uusiin tuotantopanoksiin edellyttäisivät kattavia vaikutusarvioita, sillä vaikutukset tuotannon arvoketjussa voivat olla hyvin monentyypisiä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 9.5.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Mikkonen vihr
jäsen Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
varajäsen Ari Koponen ps

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Emme hyväksy komission ehdotusta yritysten kestävyysraportointia ja huolellisuusvelvoitetta koskevien tiettyjen vaatimusten yksinkertaistamisesta. Ehdotukset on annettu niin sanottuna Omnibus I -paketina, jonka on tarkoitus keventää sääntelyä ja siten vähentää yritysten taakkaa. Ehdotus on osa EU:n komission laajempaa pyrkimystä keventää yrityksiin kohdistuvaa sääntelyä kilpailukyvyyn edistämiseksi, mistä komissio on antanut työohjelmassaan suuntaviivoja.

Komission päätöksentekoprosessi Omnibus I -aloitteessa on herättänyt paljon kritiikkiä, ja useat kansalaisjärjestöt tekivät komission toiminnasta yhteisen valituksen Euroopan oikeusasiamiehelle. Myös Suomen hallituksen äkisti muuttunut tahtotila yritysvastuusääntelyssä herättää kysymyksiä. Valtioneuvoston kanta on myönteinen nyt esitettäville heikennyksille.

Gloobaalien ihmisoikeus- ja ympäristöongelmien ratkaiseminen vaatii johdonmukaista ja ennakoivaa sääntelyä. Yritysvastuusääntely hyväksyttiin vasta viime parlamenttikauden lopulla. Yritysvastuudirektiivi astui voimaan 25.7.2024. Sen hyväksyminen oli globaalisti merkittävä saavutus. Se asettaa ensimmäistä kertaa suurille yrityksille velvollisuuden kunnioittaa ihmisoikeuksia ja ympäristöä.

Nyt esitettävät heikennykset ovat vahingollisia vastuullisille suomalaisille yrityksille, joista moni toimii jo hyvin vastuullisesti. Ehdotus on lisäksi ristiriidassa voimassa olevien pakkotyöasetuksen, metsäkatoasetuksen ja akkuasetuksen kanssa.

Yritysten kilpailukyky kytkeytyy ilmaston ja ympäristön tilaan, ja kestävä liiketoiminta tekee yrityksestä joustavamman esimerkiksi ilmastonmuutoksesta aiheutuville riskeille. Kyse on myös sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta.

Yritysvastuudirektiivin huolellisuusvelvoitteen rajaaminen

Huolellisuusvelvoitteen rajaaminen vain suoriin liikekumppaneihin on erityisen ongelmallinen. Mikäli se rajataan pääsääntöisesti yritysten omaan ja tytäryhtiöiden toimintaan sekä suoriin liikekumppaneihin, ei yritysten vastuullisuustyö suuntaudu suurimpiin riskikohteisiin. Suurimmat haasteet ovat usein alihankintaketjun alkupäässä. Muutokset vahvistaisivat vastuuttomasti toimivien yritysten etua markkinoilla ja näin vaikeuttaisivat vastuullisesti toimivien yritysten toimintaa ja siten heikentäisivät vakavasti koko sääntelyn ensisijaisia tavoitteita.

Yrityksillä ei myöskään olisi enää velvollisuutta purkaa liikesuhdetta viimeisenä keinona edes tapauksissa, joissa väärinkäytösten jatkuminen on mahdollista tai todennäköistä. Tämä vesittää edelleen yritysvastuun periaatteita.

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp Eriävä mielipide

Siirtymäsuunnitelma ilmastonmuutoksen hillinnästä

Yritysvastuudirektiivi asettaa sen soveltamisalaan kuuluville yrityksille velvoitteen laatia ja toteuttaa ilmastonmuutoksen hillintää edistävä siirtymäsuunnitelma. Komissio kuitenkin ehdottaa muutosta, joka poistaa velvoitteen yrityksiltä ”toteuttaa” siirtymäsuunnitelma, mutta lisää vaatimuksen, että niiden laatimat siirtymäsuunnitelmat sisältävät ”toteuttamistoimenpiteet”. Selkeän toteuttamisvelvoitteen puuttuminen heikentäisi myös komission omia ilmastotavoitteita ja sitä kautta koko EU:n ilmastotavoitetta. Ilmastotoimien eteneminen EU-tasolla on erittäin tärkeä kilpailukykyyn vaikuttava tekijä suomalaisille yrityksille.

Siviilioikeudellisen vastuun poisto

Komissio ehdottaa, että siviilioikeudelliset vahingonkorvauskanteet olisivat mahdollisia vain olemassa olevan kansallisen lainsäädännön nojalla. Direktiivi ei siten enää velvoittaisi jäsenmaita varmistamaan, että yritystoiminnan haitallisten vaikutusten uhrit, kuten puutteellisissa, epäinhimillisissä ja jopa vaarallisissa olosuhteissa työtä tekevät ihmiset ja lapsityövoiman hyväksikäytöstä kärsivät lapset, voivat hakea oikeutta jäsenmaiden kansallisista tuomioistuimista silloin, kun vahinko on aiheutunut sen takia, että yritys ei ole ryhtynyt direktiivin edellyttämiin asianmukaisiin toimenpiteisiin. Muutokset heikentäisivät merkittäväällä tavalla uhrien mahdollisuutta saada oikeutta.

Kestävyysraportoinnin heikentäminen

Ongelmallinen on myös komission ehdotus suuryritysten henkilöstömäärärajan nostamiseksi yli 1 000 henkilöön. Kyseinen ehdotus sulkee kestävyysraportoinnin ulkopuolelle arviolta 80 prosenttia yrityksistä, joilla olisi aiemmin ollut velvollisuus raportoida. Muutos vapauttaa merkittäviä ympäristövaikutuksia aiheuttavia yrityksiä vastuullisuusvelvoitteista.

Ristiriidat kansainvälisten vastuullisuuskriteerien kanssa

Voimassa olevan yritysvastuudirektiivin huolellisuusvelvoitteet pohjautuvat kansainvälisiin YK:ssa ja OECD:ssä luotuihin yritysvastuustandardeihin, joiden mukaan monet vastuulliset yritykset jo pyrkivät toimimaan. Näiden kansainvälisten standardien kanssa linjassa olevat asianmukaisen huolellisuuden velvoitteet ovat vastanneet valtioneuvoston mukaan Suomen neuvottelutavoitteita. Nyt U-kirjelmässä todetaan, että komission ehdottamat muutokset vievät huolellisuusvelvoitteen lakitasoista sääntelyä kauemmas vapaaehtoisista, vakiintuneista huolellisuusvelvoitteita koskevista YK:n ja OECD:n periaatteista. Suomi on sitoutunut edistämään YK:n ja OECD:n yritysvastuuperiaatteita myös yritysten arvoketjujen vastuullisuusriskien hallintaa sääntelävän lainsäädännön tasolla.

Lisäksi komission Omnibus I -esitykseen sisältyy myös epäonnistunut ehdotus kauppakumppaneiden välisten tietopyyntöjen rajaamisesta VSME-standardin mukaisiin tietoihin alle 500 henkilöä työllistävien suorien liikekumppaneiden kohdalla.

Ongelmallinen on myös sidosryhmien määritelmän muutos ja sidosryhmien roolin kaventaminen kuulemisissa. Sidosryhmien kuuleminen esimerkiksi silloin, kun laaditaan indikaattoreita eh-

Valiokunnan lausunto YmVL 8/2025 vp
Eriävä mielipide

käisevien, lieventävien ja lopettavien toimenpiteiden asianmukaisuuden ja tuloksellisuuden seurannalle, on tarpeen ja usein myös yritysten edun mukaista, mutta nyt sitä esitetään poistettavaksi.

Komission ehdotukset lisäävät byrokratiaa ja oikeudellista epävarmuutta, haittaavat vakaan investointiympäristön aikaansaamista sekä heikentävät kriittisellä tavalla direktiivissä säädettyä ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevaa huolellisuusvelvoitetta. Valtioneuvoston myönteinen kanta komission esitykseen nakertaa kestäviä investointeja ja innovaatioita tukevaa lainsäädäntöä. Suomen tulee vaikuttaa siihen, että yritys vastuudirektiivin alkuperäisistä tavoitteista ja vaikuttavuudesta pidetään kiinni. Tämä on globaalia vastuunkantoa mutta myös suomalaisten yritysten etu.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon eikä yhdy valtioneuvoston kantaan eikä hyväksy komission esityksiä kestävyysraportointia ja yritysten asianmukaista huolellisuutta koskevien vaatimusten heikentämisestä.

Helsingissä 9.5.2025

Eveliina Heinäluoma sd
Johan Kvarnström sd
Mai Kivelä vas
Krista Mikkonen vihr